

Datum
2021-11-30
Vår referens
Louise Lagerlund
Stadsjurist
louise.lagerlund@malmo.se

Tjänsteskrivelse

Motion av Måns Berger (MP) och Stefana Hoti (MP) om rättvisa val i Malmö STK-2021-719

Sammanfattning

Måns Berger (MP) och Stefana Hoti (MP) har inkommit med en motion där de föreslår att kommunfullmäktige fastställer att antalet mandat till Malmö kommunfullmäktige ska utökas till 71 till valet 2022 samt att kommunfullmäktige uppdrar åt valnämnden att överta ansvaret för att distribuera namnade valsedlar till vallokalerna. Det förordas att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att avslå motionen.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta

1. Kommunfullmäktige avslår Måns Bergers (MP) och Stefana Hotis (MP) motion om rättvisa val i Malmö.

Beslutsunderlag

- Motion av Måns Berger (MP) och Stefana Hoti (MP) om rättvisa val i Malmö
- Remissvar från Valnämnden
- Valnämnden beslut 210928 §34 med Reservation (L) och (SD)
- G-Tjänsteskrivelse KSAU 211206 Motion av Måns Berger (MP) och Stefana Hoti (MP) om rättvisa val i Malmö

Beslutsplanering

Kommunstyrelsens arbetsutskott 2021-12-06

Kommunstyrelsen 2021-12-08

Kommunfullmäktige 2021-12-21

Beslutet skickas till

Motionärerna

Valnämnden

Ärendet

Måns Berger (MP) och Stefana Hoti (MP) har inkommit med en motion om rättvisa val i Malmö. I motionen anför de följande:

”Rättssäkra val är en grundpelare för vår demokrati. Kommunen ansvarar för att genomföra

valet och har en viktig roll och ett stort ansvar att organisera valet så att de politiska församlingarna i så hög utsträckning som möjligt överensstämmer med viljan hos medborgarna. Sättet som Malmö stad idag organiserar sina val lämnar en del övrigt att önska.

Malmö stad har nästan 200 vallokaler. I dagsläget ansvarar inte valnämnden för distribution av namnade valsedlar. Valnämnden accepterar inte heller att partierna levererar namnade valsedlar till vallokalerna i förväg. Det innebär att partierna måste bemanna samtliga nästan 200 vallokaler under de 12 timmar som vallokalerna är öppna. I Malmö är det endast de större partierna som har tillräckligt med medlemmar för att klara av att hantera den uppgiften. Det innebär att många vallokaler får slut på namnade listor från de mindre partierna. Det innebär dels att det blir förvirrande för väljarna, då vissa partier har namnade listor och andra inte, dels att det försvårar för de väljarna att personkryssa.

En annan aspekt som berör kommunvalet i Malmö är antalet mandat i kommunfullmäktige. Kommunallagen stipulerar att kommuner av Malmös storlek ska ha ett fullmäktige med minst 71 mandat. Trots att 71 mandat är det minsta antalet mandat som föreskrivs i kommunallagen har Malmö stad lyckats få ett undantag så att vi nu har färre mandat än vad som faktiskt föreskrivs. Färre mandat försämrar proportionaliteten i kommunfullmäktige och gör att väljarnas vilja får en sämre representation i fullmäktige.”

Motionärerna föreslår mot bakgrund av ovan

att kommunfullmäktige fastställer att antalet mandat till Malmö kommunfullmäktige ska utökas till 71 till valet 2022, samt

att kommunfullmäktige uppdrar åt valnämnden att överta ansvaret för att distribuera namnade valsedlar till vallokalerna.

Valnämndens yttrande

Motionen har remitterats till valnämnden som i yttrande anfört följande.

”Valnämnden i Malmö stad är lokal valmyndighet och ansvarar för genomförandet av röstningen i kommunen vid val till riksdagen, regionfullmäktige, kommunfullmäktige, Europaparlamentet samt vid genomförandet av folkomröstningar, opinionsundersökningar eller liknande.

Antalet ledamöter och ersättare i kommunfullmäktige beslutas av kommunfullmäktige enligt 5 kap. 5 § kommunallagen (2017:725) och beslut om ändring av antal ledamöter ska tillämpas först när val av fullmäktige hålls nästa gång i hela landet. Antalet ska bestämmas till ett udda tal och till minst 61 i kommuner med över 36 000 röstberättigade. Kravet om minst 71 ledamöter gäller för regioner med över 200 000 röstberättigade och därför omfattas Malmö kommun inte av denna bestämmelse. Valnämnden har inget ytterligare att framföra i denna fråga.

Valnämndens uppdrag i samband med genomförande av val omfattas till största del av att göra det möjligt för väljarna att rösta genom att utse och utbilda röstmottagare, se till att det finns val- och röstningslokaler samt att rätt material finns tillgängligt då röstning ska genomföras. Valnämnden ansvarar över att det i anslutning till varje röstmottagningsställe ska ordnas en lämplig avskärmad plats där valsedlar kan läggas ut. På denna plats ska väljaren enligt 8 kap. 2 § vallagen (2005:837) vid val till riksdagen samt region- och kommunfullmäktige ha

tillgång till valsedlar med enbart valbeteckning (blanka valsedlar) och valsedlar med parti- och valbeteckning (partivalsedlar). De partier som vid något av de två senaste valen har fått mer än en procent av rösterna i hela landet har rätt att få sina partivalsedlar distribuerade ut till val- och röstningslokalerna av valnämnden. Detta gäller även eventuella kommun- och regionvalsedlar för de ytterligare partier som sitter i kommun- och regionfullmäktige. Det finns således inget krav på att valnämnden ska ansvara över tillhandahållandet av namnvalsedlar.

Hanteringen av valsedlar är tidskrävande och kräver god planering och noggrannhet, stora logistik- och lagerutrymmen, utbildad personal och genomförande av kvalitetskontroller. Valnämnden har vid tidigare genomförda val beslutat att inte ansvara över namnvalsedlar och enbart fokuserat på de valsedlar som enligt bestämmelserna i vallagen ska finnas tillgängliga för väljaren på röstmottagningsstället. Även Justitiedepartementet har i sitt Delbetänkande av 2020 års valutredning – Förstärkt skydd för väljarna vid röstmottagning SOU 2021:7 föreslagit att partierna, liksom i dag, ska fortsätta ansvara för distributionen av sina namnvalsedlar i den mängd som förväntas gå åt vid röstmottagningen.

De partier som i rätt tid anmält deltagande i val och önskat att få sina namnvalsedlar distribuerade till vallokalerna har informerats om i vilka lokaler röstmottagning kommer att ske och hänvisats till dessa. Beslut om vilka lokaler som kommer användas under valet finns vanligtvis tillgängligt cirka 6 månader innan valdagen, vilket ger partierna utrymme för att planera sin bemanning och ordna med transporter. All personal som tjänstgör i vallokalerna under valdagen utbildas av valnämnden och informeras om att det kan dyka upp partirepresentanter eller annan transportpersonal som vill lämna av namnvalsedlar redan tidigt på morgonen. Trots att vallokalerna öppnar kl. 08.00 på valdagen har det vid tidigare val funnits möjlighet att leverera namnvalsedlar till vallokalen tidigare än så.”

Valnämnden föreslår kommunfullmäktige avslå motionen.

Skriftlig reservation (L)

Skriftlig reservation (SD)

Stadskontorets bedömning

Antalet ledamöter i kommunfullmäktige

Antal ledamöter i kommunfullmäktige i Malmö är i dag 61. Enligt 5 kap 5 § kommunallagen bestämmer kommunfullmäktige hur många ledamöter fullmäktige ska ha. Antalet ska bestämmas till ett udda tal och till minst 61 i kommuner med över 36 000 röstberättigade samt minst 101 ledamöter i kommuner med över 600 000 röstberättigade. Vid tillämpningen av 5 § ska antalet röstberättigade beräknas på grundval av uppgifterna i folkbokföringsdatabasen i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet den 1 mars året före valåret.

Den 1 mars 2021 var antalet röstberättigade i Malmö 264 414. Antalet ledamöter i kommunfullmäktige uppfyller således kommunallagens krav.

Ansvar för distribution av valsedlar

Enligt nuvarande ordning ansvarar valnämnden för att allt det valmaterial som åligger nämnden att tillhandahålla – blanka valsedlar, partivalsedlar för de så kallade enprocentpartierna och undantagsvis namnvalsedlar i val till Europaparlamentet för de enprocentpartier som går fram med en enda namnvalsedel – finns på plats och röstmottagarna ansvarar för kontrollen av att dessa valsedlar också finns utlagda under hela tiden röstmottagningen pågår. De partier som deltar i valet men som inte har rätt att få sina valsedlar utlagda enligt redovisad ordning, kan själva

komma och lämna sina valsedlar i vallokalen eller röstningslokalen. Kommunerna har enligt lag ingen skyldighet att hantera dessa valsedlar utöver ansvaret för ordningen bland alla valsedlar samt att kontrollera att partiet deltar i valet.

Det förekommer dock att valnämnder efter överenskommelse med partierna tar på sig ansvaret för distribution av dessa valsedlar till vallokalerna/röstningslokalerna. Detta innebär emellertid att valnämnden därigenom gör ett åtagande som går utöver den skyldighet som följer av vallagens bestämmelser. Det är av stor vikt att sådana överenskommelser mellan valnämnden och partierna dels utformas så att de är förenliga med vallagen, dels att det i dessa överenskommelser är mycket tydligt angivet hur ansvarsförhållandena ser ut.

Det förekommer även att valnämnder tar på sig ansvar att placera ut dessa valsedlar i vallokaler/röstningslokaler eftersom detta bland annat kan medföra att valnämnden får bättre kontroll på väljarflöden och lättare kan hålla ordning bland valsedlarna och bakom avskärmningarna. Mot denna bakgrund har valnämnden i Malmö sedan tidigare tagit beslut om att det endast är tjänstgörande röstmottagare som har rätt att lägga ut valsedlar i valsedelställen i val- och röstningslokalerna.

I prop. 2021/22:52 "Förstärkt skydd för väljare vid röstmottagning" föreslås lagändringar inför de allmänna valen 2022 och som innebär att valnämnden ska överta ansvaret för att lägga ut de valsedlar som partierna i dag ansvarar för att distribuera och lägga ut. Ansvaret ska omfatta de valsedlar som partierna distribuerar till val- och röstningslokalerna under förutsättning att partiet anmält sitt deltagande i det aktuella valet.

En undersökning genomförd av 2020 års valutredning har dock visat att det är förenat med vissa risker att även lägga ansvaret för distribution av valsedlar till röstmottagningsställena på valnämnderna. I de fall där kommunerna ansvarat för både utläggning och distribution av valsedlar har valnämnderna till exempel upplevt svårigheter med förvarings- och lagringsutrymmen, inlämningstider och ökad distribution. I propositionen görs således bedömningen att ansvaret för distributionen av de valsedlar som nu är i fråga bör ligga kvar på partierna.

Mot bakgrund av vad valnämnden anför och vad som redogjorts för ovan, förordar stadskontoret att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att avslå motionen.

Ansvariga

Jonas Rosenkvist Avdelningschef
Magdalena Bondeson Sektionschef
Andreas Norbrant Stadsdirektör